

Иван Вазов

Слугиня

Стоян Раков беше останал без слугиня посред зима. Последната му го напусна преди три недели, без никаква видима причина. За едно софийско семейство такава случка е цяла беда. Стоян Раков беше началник на отделение в едно министерство, жена му – млада и почитаема госпожа, даже подпредседателка на две женски дружества; но тия световни блага и почести не бяха способни да ги направят щастливи; в тяхното небе имаше една черна точка: нямаша слугиня. Това беше жизнен въпрос за почтените съпрузи, той занимаваше умовете им, той даваше храна на разговорите им, той обгръщаше всичките ламтения на душите им.

Ракови нямаша слугиня.

И госпожа Ракова в черква, и на гости, и в дружества – все тия горчиви оплаквания:

– Представете си, госпожа (софийските благородни дами се титулуват тъй, вместо „госпожо“ – за отличие от калугерките), представете си, госпожа, нямаме слугиня!

А в тия прости думи се заключаваше цяла Шекспирова трагедия за младата и почитаемата госпожа Ракова; те искаха да кажат: „Представете си, госпожа, това ужасно събитие до какви скандали ни доведе; аз, както едно време баба ми – и майка ми, още днес – сама си пера дрехите и се умиривам в кухнята като някоя... И нямам час свободничък да посветя на по-възвишена и благородна грижа... Представете си: даже не ми остава време да ида да си кроя новата рокля Empire, а платът Стоянчо е купил от толкова време... Стоянчо, и той, бедният, от височината на своя началнически стол, е принуден да слеза до занятията на простата тъпа... Можете ли да си представите – това ви казвам в секрет, – че вечер, като се стъмни, той взема стомната под палтото и отива на чешмата да налее вода? Един началник на отделение! Неговият разсилен това не върши... Пет пъти досега горкият е ходил на фурната да вземе гювеча. Вие знаете?... Ние повече гювеч си правим: нарежи мръвки, хвърли им лъжица масло, па хай на фурната, та друго и не знам. Кой му е мислил някога, че ще изпадна до такава ниска точка – да бъда принудена аз да си чиня хизметя... Та и мъжът ми колко се възмушава! Е, чуло ли се е подобно нещастие?“

Ракови нямаша слугиня.

Стоян Раков и тоя петък се връщаше от пазара с вкиснато лице.

Жена му веднага разбра, че търсенето му е било безуспешно. Това нещастие просто й отравяше съществуването.

Раков измърморя гневно:

– Търсих, предлагаш луди заплати, никой не иска да слугува. Някои селянки даже, като че се подиграваха, гледаха ме почти с презрение, когато ги питах... Сякаш не диви шопкини, а жени на испански грандове. Нека дойдат нашите шантави социалисти да ми покажат сиромашта и пролетариатите български, за които издават куп вестници! Не ми трябва вестниците им, дявол им зел вестниците и ученията!... Нека ми доведат вместо тях сега една слугиня или един слуга – от дърво, от камък – и тогава ще ги повярвам и ще стана и аз социалист. Нека има и един началник на отделение социалист – за да увеличи войската у нас на враговете на труда...

– Ти това не казваш сериозно, инак ще бъде глупаво – отвърна жена му, – какво ти са криви социалистите? Нема шопкините четат вестниците им, за да се повлияят и да не си продават свободата? Слугини всякога се намират – как ги имат хората! – но работата е, като я имаш, да знаеш да я привлечеш... Ето и последната ни слугиня, Стоила: не щя да ме послушаш и ни напусна. Сега се губим като патки из мъгла...

– Та какво повече да ѝ дам? – отговори раздражен Раков. – Малко ли бяха толкова пари месечно, и храна, и облекло, и обуца? Оставаше само едно: да ѝ дам половината си заплата, за да се не съблазнява да бяга, когато я мамят други. Ти по-добре, госпожо, криви себе си. Ти в яда си я грубеше понякога: еднаж те чух, че ѝ каза „свиньо“, когато тя строши фарфоровия супник. В днешната криза от слуги такова отношение към тях е опасно... Не ги мисли същества без самолюбие.

Ракови няхаха слугиня.

Вечерта, той същия ден, когато съпрузите сядаха при изстиналия и замирисал на дим гювеч – алфата и омегата на всичката готварска мъдрост на младата и почитаема госпожа Ракова – вратата се бутна, без да се почука, и орфаната глава на един шоп се показа там.

– Добра ви вечеря, прощавайте! – каза той гръмогласно, като свали шапката си. – Чете ли да ви слуша е това девойче, или оно, не ви треби слугиня?

И той изтегли пред себе си едно с плах поглед момиче.

Пред тия думи съпрузите помислиха, че небето се отвори и серафимски гласове стигаха до ушите им!

„Трябва ли им слугиня!“... Кюсе, желаш ли мустаци? Искан ли дума? Той шоп го праща самото провидение. Госпожа Ракова се боеше да не бъде всичко това сън лъжлив. Не, не е сън... Селякът стои там с всичкото си шопско величие, с оскотената си физиономия, с дрипите си, тя даже чувствуваше неблагоприятната атмосфера от кир и лук, която

шопът носи навред със себе си; и шопкинчето там е живо, съвършено живо и, както подобава: парцаливо, гнидаво, гуреливо и с телешки учуден поглед.

Наконец, благополучието влезна в къщата.

Раков предлага изведнъж двацет и пет лева заплата и, за голямо учудване, бащата се не търгува и великодушно се съгласява.

Питат тогава за знанията на момичето. Момичето не знае нищо, не е слугувало никъде, но това малко значи.

– На харизано магаре петалата се не гледат – шушне с тържествуващ вид Раков на жена си.

– Щъ го държа това свинче баре вода да ми носи, докато си намера по-свясна слугиня, па щъ му дам пътя – мисли си лукаво госпожа Ракова; – или вярва тоя гламав шоп, че толкова пари се дават на едно диво говедце, на което ще трябва да слугувам?

Но, да спи куче под камък. Сега шопът и дъщеря му са приети като високопоставени гости. Едвам наяденият говеч (при вълнения от голяма радост охотата се губи), приготвен от деликатните ръце на подпредседателката на двете женски дружества в столицата, минува в разположение на гостите. Един голям огън в кухнята с празничен светлик осветява пиршеството им. Господин Раков и госпожа Ракова ги гледат и не могат да им се нарадват.

Като ги снабдиха и с топла постелка, завивка и възглавница, оттеглиха се в спалнята си, след като им пожелаха учтиво лека нощ.

В тая криза от слуги учтивостта към тях е задължителна.

Но преди да си легне, госпожа Ракова слезе долу, та даде някакви наставления на слугиичето и се върна в спалнята.

През нощта Раков и жена му имаха по едно силно сепване всякой: него го пробуди внезапна мисъл, че той даже не попита за името на момичето и на селото му – опущение важно; ней ѝ се пристори, че се хлопа дворската порта. За да се успокои, тя зема свещта и отиде да надникне в кухнята; огънят още гореше и осветяваше ширококоразиналите уста на шопата, който хъркаше като циклоп; девойчето спеше също.

Тогава тя се върна успокоена.

* * *

Сутринта е студ. Раков се събужда, гледа, че жена му я няма в стаята.

– Отишла е да нагоди слугинчето, за да накладе огъня. Слава богу, слава богу.

И той се увива с удоволствие в юрганя, защото чува, че навън пищи фъртуната.

Влазя жена му. Лицето ѝ е изменено, уплашено.

– Шопът и момичето ги няма – каза тя – излезли, както се види, още много рано.

Раков скокна от леглото си.

– Полиция! Дръжте! – извика той.

И се спусна по бели гащи навън; но като се досети, че това е лудост, повърна се. Няколко секунди и двамата стояха с ръце скопчени и неподвижни като статуи.

– Пак нещо си ги оскърбила снощи – каза Стоян най-после на жена си. – Ти не умееш да въртиш слугиня кротко, човешки. Поне сега не можеш мене да кривиш; аз дадох тройно повече, отколкото бащата можеше да поиска.

Госпожа Ракова не прие тоз укор. Напротив, всичката вина е на мъжа ѝ: защо не е питал за името и селото на слугинята, за да може да я търси, ако побегне, и защо не е земал ключа от пътната порта, за да не може да побегне? Взаимните окривявания и натяквания между съпрузите се продължаваха без никаква полза.

Но никой не се сети да рече лошо за побягналите...

Ракови нямаха слугиня.

* * *

След няколко месеца госпожа Ракова, един пазарен ден, съгледа побягналото шопкинче при едни други селянки, които продаваха кокошки.

Тя го улови сърдито за лакътя.

– Защо бега тогава, мари момиче?

Момичето се уплаши и хвана да се дърпа. Но една от селянките, леля ѝ, обясни загадката на госпожа Ракова: бащата на момичето нямал намерение да я дава за слугиня, но като замръкнал него ден в София и не щял да пренощува в хана, за да не харчи – много стипца бил човекът – изпросил гостоприемство от Ракови по разправения по-горе начин!

Тя глупави шопи, а?...

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Надежда Владимирова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3787>]